

eindafweging is aangegeven.

De heer **Spier** (D66): Nu die overeenstemming er tussen Rotterdam en de negen gemeenten er is, zou het toch een goede zaak zijn om de optie-Oranjevlietpolder, in relatie met het nieuwe agrarisch centrum en het transportcentrum, bij de afweging te betrekken en alsnog een kans te geven? Ik verzoek u met nadruk om, als deze wet wordt aangenomen, tot uitstel van uitvoering over te gaan.

Minister **Alders**: Voorzitter! Ik wil duidelijk zijn. Ik heb zojuist verwezen naar de uitspraak van de Raad van State, waarin wordt vastgesteld dat bestemmingsplan en streekplan rond zijn en dat de laatste stap moet worden gezet door het parlement, door de afhandeling van het onderhavige wetsvoorstel. Als dat wetsvoorstel behandeld is, staat niets de uitvoering nog langer in de wet. Wij hebben het dus over een zaak die planologisch en overigens volledig is voorbereid.

De vraag is om nu een alternatief te zoeken. Dan zouden wij weer helemaal aan het begin van de procedure staan, want er is planologisch geen reservering. Dat betekent dat alles weer overgedaan moet worden. Het bestemmingsplan moet worden gemaakt. De provinciale wegging moet weer plaatsvinden. Ik houd het er even op dat de vorige procedure in 1986 is begonnen. Vandaag wordt de besluitvorming afgerond. Stel dat de uitkomst van die besluitvorming is, dat wij nu toch eerst de Oranjevlietpolder in beeld brengen. Laat mij nu eens de grootste optimist op het gebied van planologische procedures zijn die denkbaar is: over drie jaar is men klaar. Veel mensen zullen nu denken: wat is hij toch naïef.

De heer **Spier** (D66): Nee hoor, dat valt reuze mee! Van 1986 tot 1993 is een lange tijd. Het duurde onder andere zo lang omdat er veel conflictsituaties waren. De lange procedure die er is geweest en onze beraadslaging van vandaag kunnen alleen maar versnellend werken als er nu overeenstemming is. Derhalve vraag ik nogmaals om een heroverweging, nu de negen gemeenten en Rotterdam het eindelijk eens zijn. Wij moeten hun in ieder geval een kans

geven, opdat wij het niet dubbel op doen en het in één keer goed doen.

Minister **Alders**: Hoezeer ik uw vraag en de "als"-vraag ook begrijp, het lijkt mij onjuist om het nu zo te doen. Ik had het proces dan heel anders moeten laten lopen dan ik heb gedaan. Ik sta er nu voor. Ik wil best met de heer Spier meedenken hoe het allemaal anders had gekund, maar op een gegeven moment moet ik de afweging die ik geschetst heb maken. Het lijkt mij verstandig, het wetsvoorstel in stemming te brengen en de provincie mee te delen, dat de voorwaarden gecreëerd zijn om tot uitvoering over te gaan.

Voorzitter! Ik luister als mensen mijn positie schetsen af en toe met bewondering! De heer Pitstra voegt het wetsvoorstel van vandaag toe aan het lijstje van wat ik allemaal verloren heb. Ik ken meer mensen die met lijstjes rondlopen, waar dan weer op staat wat zij mij allemaal toe hebben moeten geven. Toch is mij vandaag iets bijzonders gebeurd. Het was niet de minister van ruimtelijke ordening en milieu die vandaag aan het woord was, maar de minister van economische zaken en landbouw! Dit is een zodanig nieuwe ontwikkeling, dat ik het gebouw nu ogenblikkelijk verlaat en dit aan velen bekend ga maken. De verbazing zal ongelofelijk groot zijn!

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van D66 en Groen Links wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Enige bepalingen van internationaal privaatrecht met betrekking tot het zeerecht en het binnenvaartrecht (21054)**.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter. Ik heb het genoegen dat

hetgeen ik zal zeggen, niet alleen voor mijn eigen rekening en risico komt, maar ook de instemming van althans de meerderheid van de aanwezige leden van de Commissie voor de herziening van het Burgerlijk Wetboek heeft.

Beide in de laatste fase van de schriftelijke voorbereiding nog behandelde onderwerpen geven aanleiding tot het maken van een paar opmerkingen bij deze openbare behandeling. In de eerste plaats artikel 2 van het wetsvoorstel. Hierbij gaat het in wezen om hetzelfde onderwerp als in mijn vorige discussie met de staatssecretaris werd behandeld, namelijk de vraag of de tekst in overeenstemming is met de regels van de Nederlandse grammatica. Ik hoop dat ik het aan toeval mag toeschrijven dat dit twee opeenvolgende keren aan de orde komt.

Ik stel voorop dat ik moet toegeven dat het in de nota naar aanleiding van het verslag ontwikkelde bezwaar tegen de tekst waaraan de commissie de voorkeur gaf, enig hout snijdt, al zullen de situaties waarin dit manifest wordt, zeldzaam zijn. Overigens had de commissie die tekst niet zelf verzonnen, ze had die ontleend aan de memorie van toelichting, en wel op grond van de overweging dat aanhaken bij een eveneens door de concipiënt geformuleerde tekst de voorkeur verdiende boven corrigeren van de defecte. Ik vrees dat de ontwikkeling van de discussie over de vraag of de alternatieve tekst beter is dan de formulering in het wetsvoorstel, het zicht op de achtergrond van die discussie enigszins vertroebeld heeft, namelijk op de bezwaren tegen de tekst van het wetsvoorstel. Ik wijs erop dat er weliswaar ook bezwaren tegen die andere tekst in te brengen zijn, zij het dat die van een andere aard zijn dan die tegen de wetstekst, want die andere tekst is taalkundig wel correct, maar dat dit niet wegneemt dat de voorgestelde wetstekst niet deugt.

En ter zijde merk ik op dat ik het betreurd dat opmerkingen van deze aard ogenblikkelijk aanleiding geven tot een afweerreactie, zoals nu al een paar keer is gebleken. Als het bezwaar eenvoudig was erkend, met de toezegging om er te zijner tijd iets

aan te doen, dan zou daarmee wat mij betreft de kous af zijn geweest. Als men mij echter wijs probeert te maken dat een tekst die niet deugt, toch echt wel zou deugen, dan wordt de schoolmeester in mij wakker.

Daarom maar weer een tekstanalyse, deze keer van artikel 2 van het wetsvoorstel. De kern van die bepaling is dat een aantal nader omschreven vragen wordt beantwoord naar het recht van de staat waar het schip te boek stond toen het desbetreffende recht ontstond. De problemen met deze tekst betreffen de formulering "toen het recht ontstond". Voor een aantal van de omschreven vragen kan men deze formulering wel gebruiken. Wat de inhoud van een eigendomsrecht is, kan men laten afhangen van het tijdstip waarop het recht ontstond. Dat geldt echter niet voor de twee vragen die daarvoor vermeld worden, namelijk wie eigenaar van het schip is en welke zakelijke rechten erop rusten. Het gaat dan namelijk niet om de vraag wat de inhoud van het recht is, maar om de vraag of het recht überhaupt is ontstaan. Het tijdstip waarop het recht ontstond, is alleen gedefinieerd als het is ontstaan. De Nederlandse spraak-kunst hecht nu eenmaal een bepaalde betekenis aan het gebruik van de verschillende werkwoordstijden. Ik verwijs maar weer naar de Algemene Nederlandse Spraakkunst, in dit geval hoofdstuk 8. Het gebruik van de onvoltooid verleden tijd is niet toelaatbaar voor de conditionele betekenis die hier beoogd is want ze brengt tot uiting dat het uitgesprokene feitelijk gebeurde. Daarom is de tekst ondeugdelijk en dat is niet nodig want de Nederlandse taal kent ook een formulering die het bedoelde wel degelijk adequaat aanduidt, namelijk de constructie met de hulpwerkwoorden "zou zijn". Als aan het eind van het besproken artikel wordt toegevoegd "dan wel zou zijn ontstaan", kan over de beoogde betekenis geen misverstand bestaan. Overigens, voorzitter, zal dat misverstand ook bepaald niet meer kunnen bestaan voor degene die van deze discussie kennis neemt. Het gesignaleerde defect zal dus voor ons geen reden zijn om het voorstel af te wijzen.

Ik kom tot het tweede punt: artikel 3. Hier zijn de problemen niet van taalkundige, maar van inhoudelijke

aard. Ik stel dan ook voorop dat ik mij nu op glad ijs begeef, want het vervoersrecht – en in het bijzonder het zeerecht – is nu eenmaal een materie die voor niet-specialisten, zoals ik, moeilijk toegankelijk is. Ik ben dan ook zeer erkentelijk voor de coaching die ons op dit punt door onze bijzondere griffier de heer Claringboud, die wél bij uitstek specialist is op dit punt, is gegeven. Wat ik verder ga zeggen, rust dan ook in hoge mate op een van hem afkomstige notitie.

Voorzitter. Bij de herziening van boek 8 BW zijn onder meer ingevoerd de artikelen 8:461 en 8:462 die een uitbreiding geven aan het begrip "vervoerder onder cognossement", waardoor meer personen dan vroeger onder dit begrip vallen. Dat is ten voordele van de ladingbelanghebbende daar waar die de vervoerder onder cognossement voor een schade kan aanspreken. Die krijgt dus een groter aantal potentiële tegenpartijen.

Een logisch complement van deze artikelen is vervolgens artikel 8:217, dat het mogelijk maakt om een vordering tegen degene die ex 8:461 en 8:462 als vervoerder wordt aangemerkt, te verhalen op het schip en zelfs bij voorrang. Dit geldt ongeacht de vraag of de debiteur van de vordering ook eigenaar van het schip is. Op dat schip kan ex artikel 708 Rechtsvordering beslag worden gelegd en de eigenaar moet dulden dat zijn schip voor een dergelijke vordering wordt uitgewonnen.

Tot zo ver ons nationale recht, het BW boek 8. Heden houden wij ons bezig met het internationaal privaatrecht op dit terrein dat uitmaakt welk recht moet worden toegepast wanneer de zaak een internationaal karakter draagt, bijvoorbeeld omdat er een onder vreemde vlag varende schip bij is betrokken, omdat de vervoerder elders is gevestigd, omdat de lading uit het buitenland is verzonden of wat dan ook. Het behoeft geen betoog dat in het bijzonder in zeerechtelijke zaken dat veelal het geval zal zijn.

Het nu voorliggende voorstel bepaalt dan ten aanzien van de materie van de artikelen 8:461 en 8:462, de vraag wie vervoerder onder cognossement is en wie de daaruit voortvloeiende rechten en verplichtingen draagt, in artikel 5 van het voorstel dat deze vragen moeten

worden beantwoord op basis van het recht van de loshaven, zulks zelfs dwingendrechtelijk. Dat wil zeggen dat in geval van schades aan in Nederland geloste ladingen de artikelen 8:461 en 8:462 van toepassing zijn.

De staatssecretaris heeft naar aanleiding van het voorgestelde artikel 5 met kracht van argumenten betoogd dat dit een goede zaak is en ik ben dat geheel met hem eens. Maar nu doemt de vraag op of in dergelijke gevallen ook het complement artikel 8:217 mag worden toegepast of ook ten aanzien van die materie het recht van de loshaven toepasselijk is. In de meeste rechtsstelsels immers, wordt aan de vorderingen tegen een vervoerder onder cognossement die niet tevens scheepseigenaar is, geen voorrang toegekend en wordt daaraan al helemaal niet de mogelijkheid van verhaal op het schip gegeven, zoals artikel 8:217 BW dat doet. En daarmee zijn wij dus bij artikel 3 van het voorstel. De discussie in de tot dusverre gewisselde stukken betrof de vraag of dit artikel nu al dan niet meebrengt dat de verhaalbaarheid op het schip moet worden beoordeeld naar het recht van de staat waar het is te boek gesteld. Die discussie heeft nog steeds niet tot volstrekte helderheid geleid.

In de passage die in de laatste alinea van de nota naar aanleiding van het verslag aan deze materie wordt gewijd, "Of de vordering ook jegens anderen op het schip verhaald kan worden, en of deze vordering daarbij voorrang heeft en in welke mate wordt bepaald door het recht van de staat van teboekstelling ...", is mij bijvoorbeeld niet geheel duidelijk wat wordt bedoeld met "verhalen jegens anderen".

Immers, men verhaalt niet zozeer jegens iemand als wel op iets. Men heeft een vordering jegens A en de vraag is of men die op object X kan verhalen, bijvoorbeeld omdat men daarop een pandrecht voor die vordering heeft, los van de vraag of A eigenaar van X is. De terminologie "verhalen jegens iemand" maakt de bedoeling mijns inziens ondoorzichtig.

Hoe het ook zij, bij mij bestaat de indruk dat de staatssecretaris met de aangehaalde passage beoogt te zeggen dat inderdaad op een elders

te boek gesteld schip, ook waar de artikelen 8:461 en 8:462 moeten worden toegepast, artikel 8:217 buiten werking blijft. Daarmee wordt dan wel met de andere hand teruggenomen wat de ene hand gegeven heeft, want zonder de verhaalsmogelijkheid op het schip zal meestal de toewijsbaarheid van de vordering jegens een ruimere kring van aansprakelijke personen niet van grote betekenis zijn. Als de geciteerde betekenis juist is, ziet het ernaar uit dat meestal het recht van de vlag bepalend zal zijn. En in veruit de meeste gevallen is dan artikel 8:217 of een analoge bepaling dus niet van toepassing. Na het eerdergenoemde betoog van de staatssecretaris in de memorie van antwoord ter zake van artikel 5 over het belang van de ontvanger van de lading, valt dat wat tegen.

Mijn betoog mondt dus uit in de vraag of wij de bedoelingen van de staatssecretaris zo goed hebben begrepen en in de vraag of, als dat het geval blijkt te zijn, de staatssecretaris dit toch niet nog eens nader wil overwegen. De Algemene wet op het internationaal privaatrecht die er ooit zal komen, biedt daartoe wellicht de gelegenheid. Mocht deze nog lang op zich laten wachten, dan is wellicht een eerdere incidentele wijziging wenselijk. Het is van belang dat op vorderingen van ladingbelanghebbenden bij in Nederlandse loshavens geloste ladingen niet alleen de artikelen 8:461 en 8:462, maar ook het aan deze artikelen feitelijk effect gevende artikel 8:217 altijd toegepast kan worden, ongeacht de nationaliteit van het schip.

Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling af.

□

Staatssecretaris **Kosto**: Mijnheer de voorzitter! Ik heb met belangstelling geluisterd naar de woorden van het lid uwer Kamer de heer Heijne Makkreel, die namens de grote meerderheid van de Kamer heeft gesproken, daarmee dus veel kracht in zich samenballend, alsook steunend op deskundigheid van niet tot deze Kamer behorenden, althans niet tot de gekozen leden daarvan. In dezen voel ik mij zeer aan hem verwant. De materie waarover wij

spreken, is namelijk buitengewoon moeilijk.

Moeilijk is ook de taal. Toen ik de memorie van antwoord nog eens raadpleegde, zag ik tot mijn schrik dat ik geschreven had over het "recht van de straat" in plaats van het "recht van de Staat". Ik zie nu aan de reactie van de heer Heijne Makkreel dat dit hem in ieder geval ontgaan is. Maar dat heb ik weer opgemerkt!

Ik stel in alle oprechtheid voor om het taalkundige punt hier verder onuitgediscussieerd te laten. Ik neem de door de heer Heijne Makkreel verwoorde gedachte over om er à tête reposée nog eens over na te denken. Ik kan nu niet meer zeggen dan dat naar mijn opvatting de discussie ter zake in de memorie van antwoord bepaald verhelderend heeft gewerkt in die zin dat mogelijke inhoudelijke misverstanden zijn tegengegaan. Over de zojuist gemaakte taalkundige opmerkingen wil ik nog eens goed nadenken.

Ik wil nog even ingaan op de opmerking van de heer Heijne Makkreel dat dit nu twee keer achter elkaar is gebeurd. Dat is volgens hem geen toeval. Ik veroorloof mij op te merken, dat dit niet in de laatste plaats zal samenhangen met de scherpe belangstelling van de heer Heijne Makkreel voor het taalgebruik, die in hem te prijzen valt. De teksten die voor ons liggen zijn echter, zo niet geheiligd, dan toch wel geijkt door de ogen en de observatie van zeer velen.

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter! De staatssecretaris citeert mijn woorden nu niet helemaal correct. Ik heb niet de veronderstelling uitgesproken dat het geen toeval was, maar ik heb de hoop uitgesproken dat het wel toeval was.

Staatssecretaris **Kosto**: Maar ik hoop ook, voorzitter, dat het geen toeval was, omdat anders wellicht het scherpe observeren van de heer Heijne Makkreel als het om het taalgebruik gaat, niet zou gelden terwijl ik dat, misschien te zeer in woorden verpakt, in hem heb willen prijzen.

Mijnheer de voorzitter! Wat men ook van het wetsvoorstel 21054 kan zeggen, bepaald niet dat de diverse bij de wetgeving betrokken mensen

over één nacht ijs zijn gegaan. De voorbereiding begon in februari 1973, toen de toenmalige minister Van Agt advies vroeg. Intussen zijn we meer dan twintig jaar verder. Dan lijkt het erop dat zelfs voor een moeilijk wetsvoorstel toch wel een zeer lang tijdspad is bewandeld.

Dat het einde van dit pad nabij is, stemt tot vreugde, zij het dat die vreugde enigszins getemperd wordt omdat Boek 8 zelf inmiddels al twee jaar kracht van wet heeft. De parlementaire behandeling heeft vier jaar geduurd en wij zouden dus kunnen zeggen dat de wetgever, de volksvertegenwoordiging en de regering, hiervoor zeker tijd heeft genomen en dat zij aan het wetsvoorstel aandacht heeft besteed. Dat heeft ook deze Kamer gedaan. De heer Heijne Makkreel was, toen hij de inhoud van het wetsontwerp ter discussie bracht, de eerste spreker op de lange weg van behandeling. Tot dusverre zijn namelijk alleen door schrijvers bijdragen geleverd aan de wetgeschiedenis die wij mede vanmiddag tot stand brengen.

In taalkundig opzicht zou er iets te zeggen zijn over artikel 2, maar ook artikel 3 is nog niet volkomen helder. Ik wijs er allereerst op, dat het bij artikel 3 om twee vragen gaat. De eerste daarvan is: welk recht beheerst het bestaan en de omvang van een vordering op grond waarvan men in het geval van executie van een schip in Nederland meedeelt in de opbrengst van dat schip? Het antwoord dat met lid 1 van artikel 3 op die vraag helder wordt gegeven is: het recht dat die vordering beheerst.

De tweede vraag waarom het in artikel 3 gaat is: als er een zodanige vordering is, op grond van welk recht moet dan de vraag worden beantwoord of die vordering bevoorrecht is en wat zijn de omvang, de rangorde en de gevolgen van dat voorrecht? In het tweede lid van artikel 3 wordt weer antwoord op die vraag gegeven. Het recht van de staat waar het schip bij de executie te boek stond, is van toepassing.

In het derde lid van artikel 3 wordt antwoord gegeven op de vraag wat moet gelden wanneer het op de vordering van toepassing zijnde recht zelf aan die vordering geen voorrang heeft toegekend. Dan geeft dat recht de doorslag en wordt geen voorrang toegekend. Deze

antwoorden zijn dus in artikel 3 vervat.

Op de vraag of de vordering op het schip verhaalbaar is, of het schip behoort tot de goederen waarop verhaal mogelijk is, wordt naar mijn mening in artikel 3 niet uitdrukkelijk ingegaan. Die vraag is in het voorlopig verslag aan de orde gesteld en later in het verslag van 10 november 1992. Bij die gelegenheid heb ik gemeend, de vragenstellers niet in verlegenheid te moeten laten en geopperd dat de bepaling van artikel 3 zo zou kunnen worden geïnterpreteerd dat de vraag of het schip voor verhaal vatbaar is, daarin aan de orde wordt gesteld, al bevat het artikel zelf daarover geen uitdrukkelijke bepaling.

Het is dus zuiver een kwestie van interpretatie. Wanneer Nederlands recht van toepassing is op de vordering, komt artikel 217, eerste lid, Boek 8 BW, in het zicht. Dat artikel behandelt de rangorde van bepaalde op een zeeschip verhaalbare vorderingen, waaronder bedrijfsvorderingen. Uit dat artikel kan worden afgeleid dat dergelijke vorderingen inderdaad steeds op het schip verhaalbaar zijn. Dat wil zeggen dat het schip behoort tot de goederen, waarop verhaal voor die vorderingen mogelijk is. Wij zijn dan evenwel bij het toepasselijke recht dat door de verwijzingsregels van artikel 3 is aangewezen. Echter – ik zeg dit bij herhaling – die verwijzingsregels zelf geven geen uitdrukkelijk uitsluitsel over de vraag welk recht toepasselijk is bij de beantwoording van de vraag of een vordering op een schip verhaalbaar is. Die vraag moet dus worden beantwoord aan de hand van doctrine, rechtspraak en rechtspraktijk.

Bij mijn benadering van die vraag heb ik een verband gelegd met artikel 3. Dit is echter niet de enig mogelijke benadering. Men zou kunnen denken aan het recht in het land, waar de executie geschiedt en dat dan wegens het verband van executierecht met de openbare orde. Het gaat hier wel om zee- en binnenvaartrecht. Nu dat wat anders is dan het gewone recht, zou het kompas nog andere koersen kunnen aanwijzen. Ik deins op dit punt echter wat terug. Ik ben namelijk net zomin als de heer Heijne Makkreel een doorgewinterde zeerechtjurist.

Ik kom dan op de opmerkingen van de heer Heijne Makkreel. Uit die opmerkingen komt allereerst naar voren dat hij een samenhang ziet tussen de artikelen 3 en 5. Eerlijk gezegd is die samenhang voor mij niet zo duidelijk. Artikel 5 behandelt de problematiek van de "identity of carrier clause", dat wil zeggen de vraag wie vervoerder is en wie ladingbelanghebbenden als zodanig kunnen aanspreken bij vervoer van zaken onder cognossement. Artikel 3 behandelt naar mijn mening een geheel andere vraag, namelijk welk recht het bestaan van een vordering beheerst en welk recht de rangorde van die vordering in geval van verhaal daarvan op het schip. Het is waar dat het Nederlandse recht ingevolge artikel 3 niet steeds aan bod komt en dus ook niet artikel 217, Boek 8 BW.

De Staatscommissie voor het internationaal privaatrecht en in navolging van haar advies de toenmalige minister van Justitie, onder wiens bewind het wetsvoorstel is ingediend, hebben gemeend dat het recht van het land van teboekstelling grote voordelen had, met name uit een oogpunt van rechtszekerheid. Ik vraag mij af – ik vraag dit ook aan de Kamer – of wij in dit stadium van de parlementaire behandeling een ander stelsel moeten omhelzen, zoals de heer Heijne Makkreel suggereert, namelijk een stelsel dat steeds het Nederlandse recht en met name artikel 217, Boek 8 BW, als recht van het land, waar de executie plaatsvindt, toepasselijk maakt. Daarmee – ik wijs daar met nadruk op – wordt het stelsel van de staatscommissie op dat punt volkomen doorkruist. Ik zie niet direct in dat dit internationaal privaatrechtelijk de meest aangewezen oplossing is en evenmin dat daarmee de belangen van al degenen die een vordering hebben die op het schip kan worden verhaald, het beste worden gediend. Daarmee worden natuurlijk wel de ladingbelanghebbenden gediend die van artikel 217, Boek 8 BW, kunnen profiteren. Er zijn echter meer belanghebbenden.

Het verbaast mij overigens – ik zeg dat in alle oprechtheid – dat deze kwestie, die toch heel fundamenteel is, zo laat op tafel komt. Het wetsvoorstel ligt nu vier jaar bij de volksvertegenwoordiging. Het is

volstrekt duidelijk dat het niet al die tijd bij deze Kamer heeft gelegen. Niemand, ook niet iemand van de juridische pers – dat is toch altijd nog een factor van enige betekenis – heeft dit wetsvoorstel tot dusverre bestreden. Het is voorbereid door een zeer deskundige adviescommissie, die er men mag wel zeggen lange tijd voor heeft genomen. Daarna is het ook nog eens om advies toegezonden aan de Nederlandse Vereniging voor Zee- en Vervoersrecht, die het er in grote trekken mee eens kon zijn. Dat was voor minister Korthals Altes voldoende waarborg – ik denk dat hij in die inschatting volstrekt gelijk had – dat de inhoud van het wetsvoorstel verantwoord is. En waarom zou dan nu ineens, in dit laatste stadium van de behandeling, een diametraal andere benadering van de problematiek moeten worden gevolgd? Het is nogal fundamenteel. Ik heb daar dan ook de nodige moeite mee.

Ik kan daarom op dit moment niet de toezegging doen – en ik wil dat ook niet – dat de zaak opnieuw in studie wordt genomen, aan de hand van nieuwe gezichtspunten die, met hoeveel respect ik ze ook heb aangehoord, in deze Kamer aan de orde zijn gesteld. Het is daarvoor naar mijn inschatting bepaald te vroeg, en ik heb er ook geen behoefte aan om de indruk te wekken dat ik niet achter het wetsvoorstel zou staan zoals het er nu ligt. Het gaat echt om een wezenlijk aspect van het wetsvoorstel. Het is natuurlijk denkbaar – degene die spreekt is bepaald niet wereldvreemd – dat na de inwerkingtreding van de wet, en nadat daarmee praktijkervaring is opgedaan, blijkt dat er onvolkomenheden zijn, die moeten worden opgeheven, of dat het stelsel zelfs in zijn geheel aan een evaluatie moet worden onderworpen. Maar dat geldt voor alle wetgeving.

In deze tijd is anderzijds de evaluatie van wetten een normale zaak. Als die evaluatie uitwijst dat de wetten niet goed werken, zal de regering daaruit consequenties trekken, maar zover is het op dit moment niet. Ik vertrouw erop dat het zover ook niet zal hoeven te komen. Wanneer te zijner tijd – de heer Heijne Makkreel duidde daarop – de algemene wet op het internationale privaatrecht wordt opgesteld, waarin ook deze materie haar plaats

Kosto

zal krijgen, bestaat er misschien aanleiding om nog eens op basis van die werkervaring goed naar de zaak te kijken. Dat geldt overigens voor alle onderwerpen die in die algemene wet zullen worden opgenomen, en die al in een deelwet zijn aanvaard. Zee- en binnenvaartrecht maakt daarop geen uitzondering. Op dit moment zou ik niet verder willen gaan.

Ik wil afsluiten met de woorden dat ik, terugkijkend naar de wordingsgeschiedenis van het wetsvoorstel, constateer dat niemand deze gedachte heeft opgebracht, maar dat ik royaal wil wijzen naar de toekomst, waarin praktijkervaring kan worden opgedaan. Wie weet, wie van de aanwezigen nog hier aanwezig zal zijn als de algemene wet ter discussie komt. Dat zou een evaluatiemoment kunnen zijn. Ik roep, via u, mijnheer de voorzitter, de heer Heijne Makkreel en de meerderheid die hij vertegenwoordigt op, met deze toezegging genoeg te nemen en het wetsvoorstel na meer dan 20 jaar de status van wet te geven.

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitvoerige en gedetailleerde antwoord. Terwijl hij daarmee bezig was, bekwam mij even een gevoel van onbehagen, toen hij erg afhoudend deed ten opzichte van de gedachte om er nog eens over na te denken. Zelf constateerde hij dat enkele van de hier vandaag besproken vragen vooralsnog in het wetsvoorstel geen uitvoerige regeling vinden, en dat we dat voorlopig aan doctrine en rechtspraak zullen moeten overlaten. Mij dunkt dat alleen dat al aanleiding moet zijn om de vinger op dit punt aan de pols te houden. Gelukkig ben ik in het vervolg van zijn rede weer in zoverre gerustgesteld, dat ik de indruk heb dat in die zin gedacht de staatssecretaris dat bepaald wel wil. Ik heb ook niet a priori aangekondigd dat de tekst van het onderhavige wetsvoorstel weer op de schop genomen zal moeten worden. Het kan best zijn dat het allemaal wel goed werkt. Toch geloof ik dat, wanneer hieraan gerelateerde kwesties zich de komende jaren in de praktijk voor zullen doen, het nuttig

is om na te gaan of de regeling inderdaad tot de gewenste resultaten leidt.

De wellicht kritische toon die in mijn betoog in eerste instantie mag hebben geklonken, leidt er overigens bepaald niet toe dat wij afstand van dit wetsvoorstel wensen te nemen. Wij zullen dat dus met plezier steunen.

Staatssecretaris **Kosto** : Mijnheer de voorzitter. Ik heb de heer Heijne Makkreel goed begrepen en hij mij. Wij zullen dit produkt van wetgeving in zijn verdere praktijkwerking volgen en daaruit desnoods te gelegener tijd conclusies trekken. Ik ben bijzonder erkentelijk voor het feit dat mede door de toezegging van de heer Heijne Makkreel er nu een kamermeerderheid is voor het wetsvoorstel, zodat het inderdaad op weg mag gaan naar het Staatsblad. Overigens, zult u dat formeel nog moeten vaststellen, voorzitter.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Regelen inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties en wijziging van de Auteurswet 1912 (Wet op de naburige rechten) (21244).**

De beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw **Vrisekoop** (D66): Mijnheer de voorzitter. Bij voorlopig verslag van de vaste Commissie voor justitie is reeds door D66 kenbaar gemaakt, dat wij zeer verheugd zijn met dit wetsvoorstel, dat al vanaf augustus 1989 zijn parlementaire ronde doet. Daarnaast zijn wij grotendeels tevreden gesteld door de zorgvuldige en inhoudelijke behandeling van de dezerzijds schriftelijk gestelde vragen. Mijn fractie is de staatssecretaris met name erkentelijk voor het ruiterslijk toegeven van een misslag in artikel 17. Wij vertrouwen erop dat die omissie in de nu bij de Tweede Kamer

aanhangige wijziging van de Auteurswet zal worden meegenomen.

Inmiddels bereikten ons ook uitgebreide visies van het bestuur van de Vereniging van handelaren in beelden geluidsdragers. Dat betoog komt in wezen neer op het schetsen van een mijns inziens wat geromantiseerd beeld van een soort artistieke symbiose van uitvoerende kunstenaars en bootleggers, daarin bestaand dat – wanneer ik het goed interpreteer – dankzij de bootleggers die allerlei optredens illegaal op de band vastleggen en vervolgens in het verkeer brengen, een cultuurgoed zou worden behouden waar ook de uitvoerenden weer eer en belang in zouden leggen. Het in deze wet geregelde recht van de uitvoerende kunstenaar, zo stelt men voor, zou weer moeten worden afgezwakt en uitgehold. Dit streven wordt ook wel gekscherend genoemd: het altruïstische promotiesyndroom. De boeman is dan de producent die om commerciële en monopolistische redenen dit soort wildgroei zoveel mogelijk zou willen smoren. Ik sluit niet uit dat die situatie zich wel eens voordoet, maar evenmin sluit ik uit dat er uitvoerenden zijn die, anders dan deze belangengroepering schildert, het land hebben aan bootleggers. Dan laat ik nog even de belangen van de producenten buiten beschouwing.

Na deze korte inleiding wil ik namens mijn fractie nog een enkele kanttekening maken bij de problemen van de negatieve reflexwerking, zoals aan de orde gesteld op pagina 3 van de memorie van antwoord van de Eerste Kamer onder stuk nr. 15B. In de schriftelijke behandeling naar aanleiding van de door mijn fractie aldaar gestelde vraag of fotomodellen en mannequins via de weg van de onrechtmatige-daadsactie alsnog aan hun recht als uitvoerend kunstenaar zouden kunnen komen, antwoordt de staatssecretaris dat artikel 34, dat de mogelijkheid van een onrechtmatige-daadsactie openlaat, alleen het oog heeft op potentiële rechthebbenden die op grond van artikel 32 achter het net vissen. Voor het overige, zo lijkt het antwoord te suggereren, moet aan personen die buiten de wet vallen ook geen bescherming worden gegund.

Mijnheer de voorzitter! Als het